



# Sülh bayramınız mübarək

**M**əsələ Klara Setkində deyil. 8 martın Beynəlxalq Qadınlar Günü kimi qeyd olunmasıdır. Bu günlə bağlı müxtəlif fikirlərə rast gəlirik. Bu bayramın "bizim" olmadığını vurğulayan, "qeyd etməməliyik" deyənlər də var. Bu dini bayram deyil, milli bayram deyil yəni. Amma məna yükü böyükdü. 1857 - ci il 8 martda qadınlar ABŞ-da Nyu - Yorkda ağır iş şəraitinə, 16 saatlıq iş gününə etiraz edirlər. Polis nümayişi dağıdır. 129 qadın yandırılaraq öldürülür. Qadınların iş şəraiti düzəlmir. Bunlar tarixdir. Bu günün Miladdan əvvəlki Bibliya rəvayətləri ilə əlaqələndirilməsi də bayrama başqa anlam vermək çabasıdır. Çünki 8 mart 1857 - ci il hadisələri baş verəndə Klara Setkin hələ doğulmamışdı.

Qadınların öz azadlıqları, hüquqları uğruna mübarizəsi illərlə, əsrlərlə davam edib. Bəs bu bayramla Klara Setkinin nə əlaqəsi var? İllər sonra 1910 - cu ildə Danimarkanın Kopenhagen şəhərində Qadın Sosialist İnternasionalinin qurultayı keçirilir. Qurultayda alman sosialisti Klara Setkinin təklifi ilə öz hüquqları uğruna ölənlər 129 qadının xatirəsinə 8 mart Dünya Qadınlar Günü kimi qeyd olunması qərara alınır. Kopenhagen qərarından sonra ilk dəfə olaraq 1911 - ci ilin martında Avstriya, Danimarka, Almaniya və İsveçrədə bu gün qeyd edilmişdir.

1914 - cü ildə Rusiyada Beynəlxalq Qadınlar Günü martın 8 - də baş tutur, başqa ölkələrdə də martın 8 - i qeyd olunur. 1914 - cü ildə qadınların 1918 - ci ilə kimi qazana bilmədikləri seçki hüququna həsr olunmuşdu. 1914 - cü ilin 8 martında Londona Boudan Trafalqar meydanına doğru qadınların seçki hüququna dəstək yürüşü oldu. 1917 - ci il, fevralın son bazar günü (Yeni Stilla martın 8 - nə düşür) Sankt - Peterbuqda Qadınlar Günü'nün qutlama nümayişləri Fevral İnqilabının əsasını qoydu. 8 martda "Çörək və sülh" adı altında keçirilən bu nümayiş digər Avropa ölkələrində də baş verdi.

Oktyabr inqilabından sonra bunu SSRİ - də rəsmi bayram elan etdilər amma 1965 - ci ilə kimi iş günü idi. 8 may 1965 - ci il fərmanı ilə SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti SSRİ - də Beynəlxalq Qadınlar Günü'nü qeyri - iş günü elan etdi.

1975 - ci il Beynəlxalq Qadınlar ili olaraq tarixə düşdü. Həmin ilin beynəlxalq qadın ili elan edilməsindən sonra BMT - də 1975 - ci ilin 8 martı ilk dəfə Beynəlxalq Qadınlar Günü olaraq keçirildi. İki il sonra 1977 - ci ildə isə nəhayət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ümumi Qurultayında 8 mart, qadın hüquqları və beynəlxalq sülh günü olaraq qəbul edildi.

Beynəlxalq Qadınlar Günü eyni zamanda qadın hüquqlarının qorunması və bu günkü qadının daha azad olmasının tarixi səbəblərinin xatırlanmasıdır.

Mahiyətə varsaq, 8 mart, sadəcə, qadınlar günü yox, dünyaya sülh arzulayanların, insan - Qadın haqlarını qoruyanların günüdür.

Beynəlxalq Qadınlar Günü bizim Azərbaycanda da qeyd olunur. Biz də sülh istəyirik, insan haqlarını - haqlarımızı qorumağa çalışırıq. Azərbaycan həm də Avropa Şurasının qadınlarla bağlı bürosunda təmsil olunur, BMT - nin qadın məsələləri üzrə komissiyasının tam hüquqlu üzvüdür.

1995 - ci ildə isə Azərbaycan rəsmi şəkildə qadınlara qarşı münasibətdə ayrı - seçkilərin bütünü formalarının aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq konvensiyaya qoşulub. 1998 - ci ildə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması da tə-

sadüfü deyil. Əslində bu günün tarixi haqda uzun - uzadı nəşə yazmaq fikrim yox idi. Bir az elə alındı. Ağımda dolaşan çox eşitdiyimiz "dahilərin, tarixi şəxsiyyətlərin əksəriyyəti kişilərdi" sözləridi. Bunu, məsələn kişilər daha ağıllıdı, beyinlərində qırıqlar çoxdu və bu kimi başqa səbəblərlə izah edənlərdə olur. Təskinlik üçün - hər halda mən belə düşünürəm - "onları dünyaya gətirən qadınlardı" - deyirlər. Mənim qənaətim başqadır: məsələn təkcə dünyaya gətirməkdə deyil, o səviyyəyə çatdırmaqdadı. İstənilən qadın - ana, bacı, həyat yoldaşı, qohum, dost kişini zirvədə görmək istəyir, ona dayaq olur, ruhlandırır, qulluğunda dayanır. Bəs kişilər? Məsələn, bizdə qadın böyük amallarla yaşayırsa, seçilmək istəyirsə, nə baş verir? Hökmən ona mane olurlar: evdəki kişilər, yəni ata, qardaş, həyat yoldaşı. Onlar olmasa, hökmən ətrafdakılar. Qadına dəstək olanda, o yazıçı da, alim də, deputat da, nazir də, ...ola bilər və olur da.

Üstəgəl, məişət qayğılarının heç olmasa yarısı kişinin öhdəsində olsa, dahilərin çoxu qadınlar olar.

Bilgi: Dünyanı heyrətləndirən beyinlərdən biri Eynşteyndir. Bu yaxınlarda onun haqda "Dahi" filminə baxdım. Öz tələbə yoldaşı olmuş ilk xanımının ona çox dəstək olduğunu bildirdim. Amma İsveçrə Federal Politexnik məktəbinə fizika - riyaziyyat müəllimi ixtisasına imtahan verərkən Mileva Mariçin riyaziyyat imtahanında Eynşteyndən də üstün bal yığan yeganə tələbə olduğunu bildirdim. Fizikadan isə hər ikisinin balı eyni olub. Qadın çox savadlı, çox zəki olur.

Eynşteynə dəstək olur, ilk elmi yazılarını oxuyur, araşdırmalarda yardım edir və s. Amma o vaxt çap olunan heç bir elmi məqaləsində xanımının adı keçmir. Bu savadlı qadın yalnız üç uşaq anası olaraq məişət, ailə qayğılarıyla yaşayan qadın olaraq qalır. Filmdə o dövrün başqa elm adamlarının da həyatına aid maraqlı hadisələr yer alıb. Məsələn, Pyer və Mariya Kürilər cütü. İlk dəfə Nobel mükafatına layiq görülən Pyer Küri xanımı Mariya Kürinin adının olmadığını bildikdə mükafatdan imtina edir: "Bu nəticələri əldə etməmədə Mariyanın zəhməti çoxdu. O mənimlə birlikdə çalışıb" deyir. Və Mariya iki dəfə Nobel mükafatı almış yeganə qadın, ayrı - ayrı elm sahələrində (fizika və kimya) Nobel almış yeganə alimdir. Belə!...

Diqqətli olsaq məktəbdə yaxşı oxuyan, üzəğardan, daha məsuliyyətli, daha çox və daha böyük arzularla yaşayan əksərən qızlardı. Amma sonra? Hə, bu sonra kişilərlə bağlı olduğu üçün qızlarımızın arzularının çoxu xəyal olaraq qalır. Məktəbdə işləyənlər də qadınlardı. Heç bu kişi atalar valideyn kimi də məktəbdə görünmürlər. Niyə? Çox çətindi ona görə. Bir polis rəisi olub onun - bunun haqqını tapdalaşağı qadınlar bacarmaz. Qadınlar qayğı çəkər, əzab çəkər, dözər, sevrər. İndi bunları deməkdə məqsədim odu ki, ay KİŞİLƏR, səlahiyyətləri qadınlara verin. Çünki dünyanı qadınlar xilas edə bilər. Məsələn, düşünürəm ki, ən azı bu qədər çəkişmələr, müharibələr olmaz. Təbii ki, bunu kişi eqosu bacarmaz. Heç olmasa həyatınızda, yanınızda, ətrafınızda olan qadınları sevin, sevindirin, dəyərləndirin, hər gününü bayrama döndərin, onların qarşısında maneə olmayın, arxa, dayaq olun. Onları dözümə sürükləməyin, yaşadın. Siz bunu bacarsanız! Qadınlar hər an sevgiyə möhtacdılar. Onların sevgisi sizin dayaqınızdı. Onların sevinci sizin bayramınızdı. SÜLH BAYRAMINIZ MÜBARƏK!